

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ДУДІНА ОКСАНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378:61(510+520)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З
МЕДИЦИНИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЮ ТА ЯПОНІЇ

13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»
13 «Педагогічні науки»

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
ТАЛАНОВА ЖАННЕТА ВАСИЛІВНА,
Інститут вищої освіти НАПН України,
головний науковий співробітник
відділу забезпечення якості вищої освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ДЕМ'ЯНЕНКО НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА,
Український державний університет імені Михайла
Драгоманова, професор кафедри педагогіки;

доктор педагогічних наук, професор
РУСАЛКІНА ЛЮДМИЛА ГЕОРГІЇВНА,
Одеський національний медичний університет,
професор кафедри філософії, біоетики та іноземних
мов;

доктор педагогічних наук, професор
КУЛЬБАШНА ЯРОСЛАВА АРКАДІЇВНА,
Національний медичний університет імені
О.О. Богомольця, професор кафедри хірургічної
стоматології та щелепно-лицевої хірургії.

Захист відбудеться *05 грудня 2025 року об 11 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, 9-й поверх, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (за посиланням <https://ihed.org.ua/about/spetsializovana-rada-pedagogika/>).

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю. А. Скиба

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні виклики щодо забезпечення стійкого суспільного розвитку, пов'язані з надзвичайними та кризовими ситуаціями в світі, виокремили проблеми та недоліки підготовки фахівців з медицини в глобальному та національному контекстах, їх готовності діяти в таких ситуаціях, застосовувати нетрадиційні підходи до вирішення складних професійних завдань, діяти динамічно та критично мислити. В умовах, коли медичні університети Китаю та Японії стабільно посідають провідні позиції у світових рейтингах, а українські – досі не представлені в них, актуальним постає вивчення й адаптація провідного міжнародного досвіду з метою вдосконалення системи медичної вищої освіти України, забезпечення та підвищення її якості, гнучкості та здатності ефективно реагувати на виклики війни та післявоєнної відбудови. У цих країнах встановлені високі стандарти медичної вищої освіти та лікувальної практики, що дозволяє випускникам медичних університетів досягати успіху та ставати лідерами з медицини, науки та освіти, серед них лауреати Нобелівської премії та відомі політичні діячі в сферах медицині та освіти – Сін'я Яманак (Shinya Yamanaka, Японія), Тасуку Хондзьо (Tasuku Honjo, Японія), Ту Юю (Tu Youyou, Китай), Чень Чжу (Chen Zhu, Китай) та ін.

Проблемам освітніх реформ і забезпечення якості підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю та Японії присвячено праці таких закордонних учених, як Н. Сан, В. Чжао, Л. Чжао та К. Ванг, Дж. Лію та Х. Донг, К. Такахаші, К. Шікіно й інших. Зважаючи на сучасні виклики пандемії та надзвичайних ситуацій в світі, актуальною є праця з питань удосконалення та розвитку навчальних курсів для фахівців з медицини в Китаї «Симуляційний навчальний курс для резидентів сімейної медицини в Китаї з управління Covid-19» Д. Ши, Х. Лу, Х. Ван, С. Бао, Л. Цянь та ін.

Вивчення провідного досвіду підготовки здобувачів медичної вищої освіти в інтернатурі в Китаї і Японії є доцільним для розроблення та обґрунтування методичних і практичних підходів до організації підготовки фахівців з медицини у вітчизняній системі медичної вищої освіти. Дослідженню питань медичного стажування та клінічної ротації в Китаї присвячено праці багатьох китайських дослідників (С. Сан, Дж. Цзоу, Л. Чжао та К. Ванг [385], Ю. Хе, В. Цянь, Л. Ши, К. Чжан, Ц. Хуан).

Питанням удосконалення підготовки лікарів в університетах Китаю в полі дослідницьких інтересів таких вчених, як Йі-Сянг Дж. Ванг, Д. Лі, С. Ліан, Ц. Чень, М. Яо, Ч. Чі та М. Д. Феттерса й ін. Джерелом вивчення досвіду підготовки майбутніх лікарів у медичних університетах Китаю є праці науковців-практиків Р. Мей, Ч. Лі, Ц. Ян, Ц. Ляо та Ц. Лі, Ц. Лю.

Дослідження характеристик підготовки фахівців з медицини в університетах Японії у фокусі уваги таких японських вчених, як Ю. Сузукі, Н. Нара, М. Окумара, М. Дж. Хашім, Т. Саякі, Ю. Коніші й ін.

Попри значущість і фундаментальність праць українських дослідників, у них не розглядається специфіка підготовки фахівців з медицини в університетах

Китаю та Японії. Реформування вищої освіти на основі запровадження міжнародних стандартів вищої освіти європейського та світового освітніх просторів представлено в працях В. Андрущенка, О. Вільцанюк, С. Калашнікової, Л. Каськової, В. Лугового, Ж. Таланової, О. Слюсаренко й ін. Значний внесок у дослідження професійного становлення науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки, а також розуміння та реалізацію Національної рамки кваліфікацій здійснили Н. Дем'яненко, Ю. Скиба, Ж. Таланова. Дослідження компетентнісного підходу як засобу модернізації змісту вищої освіти здійснювали І. Драч, Я. Кульбашна. Питанню забезпечення якості медичної освіти в Україні присвячено дисертації вітчизняних вчених А. Варданян, О. Виноградова, Л. Дудікової, Я. Кміта, Р. Слухенської, Г. Стечак, З. Шарлович.

За результатами аналізу наукової та методичної літератури, інформаційних джерел із проблеми підготовки фахівців з медицини виявлено такі *суперечності*:

- між суспільною потребою у висококваліфікованих, компетентних фахівцях з медицини, підготовлених відповідно до сучасних міжнародних підходів і практик, зокрема апробованих у Китаї та Японії, і недосконалістю системи медичної вищої освіти в Україні, незадовільним рівнем інтеграції міжнародного досвіду в національну освітню політику, стандарти й практики підготовки фахівців з медицини;

- між вимогами до забезпечення й удосконалення якості професійної підготовки фахівців з медицини в Україні та несистемним підходом до побудови моделі забезпечення якості медичної освіти на основі фрагментарних досліджень світового досвіду без урахування інноваційного досвіду високореєтингових університетів Китаю та Японії;

- між динамічними змінами в медичній сфері, зумовленими євроінтеграційними процесами, пандемією в світі та війною в Україні, та обмеженою здатністю закладів вищої освіти до оперативного оновлення та вдосконалення програм підготовки фахівців з медицини відповідно до кращих практик і міжнародного досвіду провідних університетів світу, зокрема Китаю та Японії.

Таким чином, необхідність вивчення світового досвіду підготовки фахівців з медицини, особливо в провідних університетах Китаю та Японії як одних із визначних країн у сфері вищої освіти, з метою його екстраполяції на професійну освіту фахівців з медицини в закладах вищої освіти України для подолання зазначених вище суперечностей зумовила визначення теми та мети наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в контексті наукових досліджень відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України «Політика та механізми забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах України в контексті євроінтеграції та в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення» (0122U200828) і

«Забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення країни» (0124U105160).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (протокол №10/2023 від 30 жовтня 2023 р.).

Мета дослідження – визначити й охарактеризувати теоретичні та методичні засади підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях у провідних університетах Китаю та Японії, на цій основі розробити й обґрунтувати концептуальні моделі такої підготовки в Україні.

Відповідно до мети визначено такі *завдання* дослідження:

1) з'ясувати стан дослідженості проблеми підготовки фахівців з медицини в провідних університетах Китаю і Японії та сформулювати відповідний поняттєво-термінологічний апарат;

2) визначити зміст професійних вимог і структурну логіку підготовки фахівців з медицини в Китаї і Японії на основі систематизації дескрипторів професійної кваліфікації фахівців з медицини;

3) охарактеризувати теоретичні засади організації та змісту підготовки фахівців з медицини на бакалаврському й магістерському рівнях в провідних університетах Китаю та Японії;

4) виявити тенденції розвитку медичної вищої освіти в Китаї та Японії;

5) визначити методичні засади підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях в провідних університетах Китаю та Японії;

6) розробити та обґрунтувати концептуальні моделі підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях в Україні на основі інноваційного досвіду Китаю та Японії та рекомендації щодо їх впровадження на законодавчому, організаційно-адміністративному, організаційно-методичному та освітньо-дослідницькому рівнях.

Об'єкт дослідження – медична вища освіта в Китаї та Японії.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні засади підготовки фахівців з медицини на бакалаврському й магістерському рівнях у провідних університетах Китаю та Японії.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої у роботі мети та реалізації завдань використано такі методи:

порівняльний та контент-аналіз, узагальнення, систематизація – для обґрунтування актуальності та визначення стану розробленості досліджуваної проблеми підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю і Японії, визначення відповідного поняттєво-термінологічного апарату, виокремлення та систематизації дескрипторів професійної кваліфікації фахівців з медицини;

порівняння, інтерпретація, класифікація – для виявлення методичних засад підготовки фахівців з медицини у Китаї та Японії, а також характеристик структури освітніх програм і стандартів підготовки фахівців з медицини;

системний аналіз та узагальнення – для визначення принципів, підходів, механізмів та інструментів підготовки фахівців з медицини в університетах цих країн, а також для визначення впливу інтеграційних процесів у вищій освіті на стандартизацію і якість підготовки фахівців з медицини;

системний та статистичний аналіз і синтез – для виявлення тенденцій розвитку системи медичної вищої освіти, зокрема забезпечення та оцінювання якості підготовки фахівців з медицини, в Китаї і Японії;

наукова екстраполяція, моделювання – для визначення напрямів використання досвіду Китаю і Японії в аспекті досліджуваної проблеми та для розроблення концептуальних моделей підготовки фахівців з медицини в Україні, формулювання рекомендацій щодо удосконалення підготовки фахівців з медицини на основі моделей.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що на основі комплексного дослідження теоретичних і методичних засад підготовки фахівців з медицини в провідних університетах Китаю та Японії:

уперше:

- виявлено ключові *тенденції* розвитку медичної вищої освіти в Китаї та Японії (*інтернаціоналізація освітніх програм через гармонізацію з міжнародними стандартами* – узгодження навчальних планів та освітніх програм відповідно до міжнародних стандартів медичної вищої освіти для удосконалення якості підготовки та підвищення конкурентоспроможності випускників; *цифрова трансформація медичної вищої освіти, зокрема через впровадження штучного інтелекту* – використання сучасних цифрових технологій та штучного інтелекту для удосконалення підготовки з діагностики, лікування та симуляційного навчання; *розвиток комунікативної компетентності як ключового елемента успішної взаємодії з пацієнтами* – формування у здобувачів медичної вищої освіти умінь і навичок ефективного спілкування з пацієнтами, враховуючи психологічні особливості, демографічні характеристики, а також виклики надзвичайних і кризових ситуацій; *запровадження континуальної медичної освіти для професійного розвитку* – можливість постійного вдосконалення компетентностей фахівців з медицини впродовж професійної кар'єри);

- визначено *теоретичні* (система принципів: інтеграції теоретичної та практичної підготовки, постійної гармонізації стандартів медичної вищої освіти з міжнародними вимогами (BOOЗ, WFME), пацієнтоорієнтованості, інтеграції підходів традиційної та сучасної медицини, соціальної відповідальності, інтегративності гуманітарних і медичних наук у професійній медичній підготовці, континуальності медичної освіти, міждисциплінарності медичної вищої освіти, адаптивності медичної вищої освіти до зростання частки населення літнього віку, до надзвичайних ситуацій та криз, зокрема пандемій, воєнних і післявоєнних викликів; закономірності: гармонійне поєднання в освітньому процесі підходів традиційної та сучасної медицини на основі принципів пацієнтоорієнтованості та адаптивності покращує якість професійної підготовки фахівців з медицини; впровадження освітніх моделей, орієнтованих на

інтеграцію клінічної підготовки з раннім залученням здобувачів медичної вищої освіти до науково-дослідної діяльності, сприяє підвищенню рівня сформованості їхніх дослідницьких компетентностей, здатності до критичного оцінювання медичних даних і впровадження інновацій у клінічну практику; інтеграція штучного інтелекту в медичну вищу освіту сприяє формуванню індивідуальних освітніх траєкторій для розвитку дослідницьких і комунікативних компетентностей та підвищенню ефективності оволодіння професійними компетентностями на засадах доказової медицини; система підходів: компетентнісний і етико-гуманістичний підходи до професійної медичної підготовки, індивідуальний, студентоцентризований, міждисциплінарний та адаптивний підходи до освітнього процесу, цифровий підхід до викладання і навчання; моделі поглибленої клінічної підготовки) та *методичні* (сегментоване клінічне стажування, що забезпечує поступове занурення в практичну діяльність; актуалізація (цілеспрямоване оновлення та адаптація змісту підготовки і форм освітнього процесу) навчальних планів та освітніх програм на основі інновацій, потреб здобувачів і вимог системи охорони здоров'я, побудови гнучкої освітньої траєкторії через вибір освітніх компонентів; інтернаціоналізація освітніх програм та інтеграція міжнародного академічного співробітництва в освітній процес; технології викладання і навчання: цифрові, зокрема застосування штучного інтелекту, що забезпечують симуляційне навчання та підготовку з діагностики, лікування у віртуальному форматі; методика розвитку комунікативної компетентності, передусім з медичної комунікації; методи і технології континуальної медичної освіти) *засади* підготовки фахівців з медицини на бакалаврському й магістерському рівнях в університетах Китаю і Японії;

- створено концептуальні моделі підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях в Україні, які базуються на теоретичних і методичних засадах такої підготовки в Китаї та Японії з урахуванням національної специфіки;

удосконалено:

- поняттєво-термінологічний апарат, а саме визначення понять, що використовуються в дослідженні: «професійна кваліфікація фахівця з медицини» – це комплексний показник, який визначає певний перелік компетентностей та рівень їх розвитку, що формуються через відповідну медичну освіту, спеціалізовану підготовку, континуальну медичну освіту та практичну діяльність, підтверджений відповідними документами про освіту та про кваліфікацію, та дозволяє здійснювати професійну діяльність у сфері медицини; «професіоналізм фахівця з медицини» – це здатність поєднувати застосування спеціальних компетентностей з дотриманням етичних принципів і науково обґрунтованих клінічних вказівок, ураховуючи індивідуальні особливості пацієнтів (гендерні, соціальні, етнічні й емоційні аспекти), для прийняття оптимальних рішень і забезпечення високоякісної медичної допомоги; «професійні характеристики фахівця з медицини» – це система показників професійної діяльності фахівця з медицини на основі стандартів досконалості у

виконанні професійних обов'язків, зокрема підтримки добробуту й здоров'я пацієнтів, довіри у відносинах між лікарем і пацієнтом; «континуальна медична освіта» – це система перманентного професійного розвитку фахівців з медицини, що охоплює всі етапи навчання від бакалавра до післядипломної підготовки, і незалежно від їхнього здобутого ступеня вищої освіти, спрямована на модернізацію, оновлення та вдосконалення професійної компетентності, необхідної для забезпечення високоякісної медичної допомоги;

уточнено:

- визначення поняття «фахівець з медицини», що використовується в межах дисертаційного дослідження: особа, яка має відповідну медичну вищу освіту бакалаврського або магістерського рівня та займається професійною діяльністю в галузі охорони здоров'я, володіє широким спектром клінічних компетентностей та здатністю надавати всебічний і якісний догляд за пацієнтами, демонструє глибоке розуміння професійних та етичних стандартів, володіє комунікативною, управлінською, інформаційною, дослідницькою, емоційною, традиційно-медичною та цифровою компетентностями, прагне до постійного професійного зростання (фахівці з медичної та стоматологічної спеціальностей, тобто лікарі, а також фахівці з медсестринської спеціальності);

набули подальшого розвитку:

- рекомендації щодо впровадження інновацій в систему медичної вищої освіти України на основі досвіду підготовки фахівців з медицини в Китаї і Японії (зокрема запровадження симуляційних тренувань, цифрових медичних технологій, інтеграції традиційної медицини).

Практичне значення одержаних результатів полягає у науково обґрунтованих рекомендаціях для розроблення та вдосконалення нормативно-правової бази та стратегій розвитку медичної вищої освіти в Україні, ураховуючи запропоновані концептуальні моделі підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях на основі інноваційного досвіду провідних університетів Китаю та Японії. Практичне втілення результатів дослідження полягає у розробленні автором методичних матеріалів і навчальних посібників та їх впровадженні до освітнього процесу в Донецькому національному медичному університеті: методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни *«Іноземна мова за професійним спрямуванням (англійська)»* для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія»; тестові завдання для підготовки до ліцензійного іспиту КРОК 1 зі спеціальності 222 «Медицина»; навчальний посібник *«English for Professional Purposes: Dentistry»* для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія». Зазначені матеріали сприяють формуванню фахової іншомовної компетентності здобувачів освіти медичних спеціальностей та є практичним інструментом реалізації компетентнісного, комунікативного та міждисциплінарного підходів у професійній підготовці. Теоретичні та методичні засади організації континуальної медичної освіти, розвитку комунікативної та професійної компетентностей фахівців з медицини, інноваційні методи викладання і навчання, представлені в дисертаційному дослідженні та навчально-методичних

публікаціях, використано в Кіровоградському медичному фаховому коледжі ім. Є. Й. Мухіна (довідка від 1 липня 2024 р. № 439/д), Донецькому національному медичному університеті (довідка від 15 січня 2025 р. № 67), Запорізькому державному медико-фармацевтичному університеті (довідка від 31 січня 2025 р. № 01/470), Одеському національному медичному університеті (довідка від 13 лютого 2025 р. № 06-07/09).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Наукові результати, розробки, висновки та рекомендації, що викладені в дисертації та виносяться на захист, одержані автором особисто. В опублікованих у співавторстві працях внесок здобувача полягає: у статті [2] – аналіз особливостей професійної підготовки у медичному секторі українських університетів, у статті [5] – аналіз праць зарубіжних науковців щодо використання інформаційних технологій у підготовці медичних фахівців, у статті [6] – розроблення методики розвитку комунікативної компетентності в іноземних здобувачів медичної вищої освіти, у статті [18] – виокремлення показників готовності майбутніх лікарів до самовдосконалення, у статті [19] – розроблення показників готовності майбутніх фахівців до саморозвитку, у статті [20] – визначення особливостей спеціалізації магістрів у медичних закладах Китаю, у статті [21] – виявлення шляхів адаптації японського досвіду в підготовці фахівців з медицини в Японії, у статті [23] – визначення принципів ефективної підготовки фахівців в умовах цифровізації освітнього процесу, у методичних рекомендаціях [25] – формування відповідей до тестів для підготовки фахівців з медицини для іспиту КРОК 1, у навчальному посібнику [26] – розроблення тестів для підготовки фахівців з медицини для іспиту КРОК 1, у статті [29] – розроблення рекомендацій для розвитку комунікативних компетентностей через безперервну медичну освіту, у статті [31] – аналіз ключових аспектів професійної діяльності лікарів, що впливають на їх ефективність і якість надання медичних послуг, у статті [32] – виявлення шляхів удосконалення безперервної медичної освіти, у статті [33] – опис методів викладання іноземних мов у медичних університетах, у статті [30] – визначення адаптації лікарів до викликів, пов'язаних із пандемією Covid-19, у статті [44] – виокремлення характеристик підготовки магістрів з медицини в Японії.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження представлено на науково-практичних конференціях, науково-методичних заходах різного рівня:

міжнародних: «Global and Regional Aspects of Sustainable Development» (Копенгаген, Данія, 2024); «Progressive Science and Achievements» (Доха, Катар, 2024); «Scientific Research in XXI Century» (Оттава, Канада, 2023); «Scientific Paradigm in the Context of Technologies and Society Development» (Женева, Швейцарія, 2023, 2021); «Global and Regional Aspects of Sustainable Development» (Копенгаген, Данія, 2023); «Global Approach to scientific Research» (Сальвадор, Бразилія, 2021); «Scientific Horizont in the Context of Social Crises» (Токіо, Японія, 2021);

всеукраїнських: «Актуальні питання педагогіки вищої медичної освіти» (Харків, 2025); «Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності здобувачів вищої медичної освіти» (Київ, 2025); «Розвиток науки – простір для відновлення регіону» (Краматорськ, 2024); «Професійна діяльність вчителів: проблеми та стратегії» (Кропивницький, 2024, 2023); «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії» (Кропивницький, 2022); «Сучасний стан та перспективи розвитку природничих дисциплін в медичній освіті» (Кропивницький, 2022); «Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences» (Кембридж-Вінниця, 2021); «Тенденції розвитку психології та педагогіки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2020).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 44 наукових і навчально-методичних працях, із них: 4 статті у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus (2 – у співавторстві), з них 3 наукові публікації у виданні, віднесеному до третього квартиля (Q3) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank або Journal Citation Reports, 1 стаття у науковому виданні категорії «А» України (у співавторстві), 2 статті в наукових періодичних виданнях інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію, проіндексованих в інших базах даних, 16 статей у наукових фахових виданнях категорії «Б» України (5 – у співавторстві), 17 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій (6 – у співавторстві), 2 навчальні посібники (1 – у співавторстві), 2 методичні рекомендації (1 – у співавторстві).

Кандидатська дисертація «Підготовка фахівців з технічного перекладу в університетах США» за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти захищена у 2020 р. в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (455 найменувань, з них 286 – іноземними мовами), 9 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 510 сторінок, обсяг основного тексту – 371 сторінка. Робота містить 12 таблиць, 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів дослідження, наведено дані про їх апробацію, подано відомості про публікації, структуру і обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «*Стан дослідженості теоретико-методологічних аспектів підготовки фахівців з медицини в Китаї та Японії*» – здійснено термінологічний огляд концептуальних понять дисертаційного дослідження, представлено результати аналізу джерельної бази з питань підготовки фахівців з

медицини в університетах Китаю та Японії, обґрунтовано методологічні засади дослідження теоретичних і методичних аспектів підготовки фахівців з медицини в Китаї та Японії та представлено комплексний підхід до вивчення систем підготовки фахівців з медицини в Китаї та Японії, що охоплює аналіз наукових джерел, нормативно-правових документів, освітніх програм, статистичних даних та міжнародних рейтингів університетів.

Охарактеризовано підготовку фахівців з медицини як багатоаспектне процесуальне явище, яке впливає на якість медичної вищої освіти та ефективність функціонування системи охорони здоров'я в цілому та перебуває у центрі уваги вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Проблема підготовки фахівців з медицини, зокрема реформування національної системи медичної освіти та вивчення підходів до підготовки лікарів в Україні, знайшла відображення у працях таких вітчизняних науковців, як О. Вільцанюк, Н. Воробйова, Т. Гіббс, В. Казаков, В. Костицький, С. Латишев, В. Мороз, З. Шарлович, М. Білінська, Ю. Вороненко, М. Герасимчук, Л. Груша, О. Ісаєва, Я. Кміт, Л. Логущ, І. Мельничук, О. Неловкіна-Берналь, У. Писклинець, Р. Слухенська, Г. Стечак.

Особливу наукову цінність становлять дослідження японських учених, присвячені забезпеченню якості медичної освіти (Р. Ота, Ю. Рю, С. Сано), реформуванню національної системи медичної підготовки (К. Шикіно, М. Секіне, Ю. Нішізакі, Ю. Судзукі, К. Фуджісакі) та концептуальним підходам до підготовки лікарів у Японії (С. Ісаджі, К. Маеда, Х. Сакурай, Т. Сайкі, Р. Імафуку, Н. Бан). Водночас праці китайських дослідників висвітлюють питання забезпечення якості медичної освіти (Ч.-Р. Сіє, Ц. Тан, В. Лі, Х. Сан, І. Чен), реформування національної системи підготовки медичних фахівців (В. Ванг, Л. Лю, Х. Цзінь, Г. Лі), особливості підготовки лікарів (Ю.-Ц. Цяо, Кс. Рен) та ін.

Аналіз сучасних підходів до формування професійної компетентності фахівців з медицини в освітніх системах Китаю та Японії, зокрема акцент на клінічні навички, комунікативну компетентність, професіоналізм, цифрову та емоційну складову, а також інтеграцію традиційної медицини й інноваційних технологій, дозволив обґрунтувати необхідність визначення узагальненого уявлення про сутність поняття *«фахівець з медицини»*. Дослідження сучасних викликів у сфері охорони здоров'я, вивчення досвіду підготовки фахівців з медицини у Китаї, Японії та Україні, а також осмислення наукових підходів до оцінювання професійної підготовки таких фахівців засвідчило, що ключовими чинниками якості медичної вищої освіти є професійна кваліфікація, професіоналізм і професійні характеристики фахівців з медицини, а також прагнення до постійного професійного зростання. Відтак, постає необхідність формулювання відповідних дослідницьких понять: *«професійна кваліфікація фахівця з медицини»* – це комплексний показник, який визначає певний перелік компетентностей та рівень їх розвитку, що формуються через відповідну медичну освіту, спеціалізовану підготовку, континуальну медичну освіту та практичну діяльність, підтверджений відповідними документами про освіту та про кваліфікацію, та дозволяє здійснювати професійну діяльність у сфері

медицини; *«професіоналізм фахівця з медицини»* – це здатність поєднувати застосування спеціальних компетентностей з дотриманням етичних принципів і науково обґрунтованих клінічних вказівок, ураховуючи індивідуальні особливості пацієнтів (гендерні, соціальні, етнічні й емоційні аспекти), для прийняття оптимальних рішень і забезпечення високоякісної медичної допомоги; *«професійні характеристики фахівця з медицини»* – це система показників професійної діяльності фахівця з медицини на основі стандартів досконалості у виконанні професійних обов'язків, зокрема підтримки добробуту й здоров'я пацієнтів, довіри у відносинах між лікарем і пацієнтом; *«континуальна медична освіта»* – це система перманентного професійного розвитку фахівців з медицини, незалежно від їхнього здобутого ступеня вищої освіти, яка спрямована на модернізацію, оновлення та вдосконалення професійної компетентності, необхідної для забезпечення високоякісної медичної допомоги.

Методологічною основою дослідження є системний, аксіологічний, компетентнісний, культурологічний, порівняльно-педагогічний та історичний підходи, які забезпечують комплексне вивчення процесу підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю та Японії з урахуванням ціннісних орієнтирів, національного контексту та глобальних освітніх тенденцій.

На початковому етапі дослідження було висунуто *гіпотезу*, згідно з якою визначення та наукове обґрунтування теоретичних і методичних засад підготовки фахівців з медицини на основі аналізу та узагальнення досвіду провідних університетів Китаю та Японії уможливить розроблення науково обґрунтованих концептуальних моделей підготовки фахівців з медицини в Україні, спрямованих на забезпечення якості медичної вищої освіти в умовах воєнного стану, інтеграції до Європейського простору вищої освіти, Європейського дослідницького простору, світового освітньо-наукового простору та підвищення міжнародного статусу вітчизняної медичної вищої освіти.

Реалізація дослідження здійснювалася поетапно: на теоретико-пошуковому етапі було визначено добірку провідних університетів Китаю та Японії, зібрано й проаналізовано джерельну базу; на аналітико-узагальнювальному – визначено теоретичні та методичні засади підготовки фахівців з медицини в Китаї та Японії; на прикладному – розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення підготовки фахівців з медицини в Україні.

У системах підготовки фахівців з медицини в Китаї та Японії визначено *теоретичні засади*, що забезпечують цілісність, послідовність і якість медичної освіти на бакалаврському й магістерському рівнях відповідно до вимог ВООЗ і WFME. До них належать *принцип інтеграції теоретичної та практичної підготовки*, який передбачає тісний взаємозв'язок фундаментальної та клінічної освіти; *принцип постійної гармонізації стандартів медичної вищої освіти з міжнародними вимогами*, що забезпечує відповідність освітніх програм глобальним критеріям якості; *принцип пацієнтоорієнтованості*, спрямований на підготовку лікаря, здатного забезпечувати ефективну та етичну взаємодію з

пацієнтом; *принцип інтеграції підходів традиційної та сучасної медицини*, який у Китаї проявляється через поєднання традиційної китайської та біомедичної шкіл, а в Японії – через поєднання академічних і клініко-технологічних методів.

Особливу роль відіграють *принцип інтегративності гуманітарних і медичних наук*, який забезпечує формування медичної етики, психологічної та комунікативної компетентності; *принцип континуальності медичної освіти*, що гарантує безперервність професійного вдосконалення від базової до післядипломної підготовки; *принцип міждисциплінарності*, який сприяє формуванню комплексного бачення медичної практики через інтеграцію різних наукових галузей; *принцип адаптивності медичної освіти* до демографічних змін, пандемій, воєнних і післявоєнних викликів. У Китаї та Японії простежується закономірність: гармонійне поєднання традиційних і сучасних освітніх підходів на основі пацієнтоорієнтованості, гуманізму та адаптивності підвищує якість професійної підготовки лікарів і сприяє розвитку дослідницьких компетентностей. В обох країнах впровадження моделей, орієнтованих на інтеграцію клінічної підготовки з раннім залученням здобувачів до науково-дослідної діяльності, сприяє формуванню здатності до критичного оцінювання медичних даних та інноваційного мислення.

У висновках до розділу на підставі аналізу наукових праць і нормативно-правових документів встановлено, що *теоретичні засади підготовки фахівців з медицини* в Китаї та Японії формуються на основі *компетентнісного, етико-гуманістичного, студентоцентрованого, міждисциплінарного, адаптивного та цифрового підходів*, що забезпечують гармонійне поєднання освітніх і науково-практичних компонентів, формуючи високопрофесійного, етичного та соціально відповідального лікаря нового покоління.

У **другому розділі** – *«Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю»* – виявлено особливості підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю, охарактеризовано основні підходи, форми, методи, зміст та соціально-педагогічний контекст такої підготовки.

Здійснено аналіз сучасного стану та динаміки розвитку медичної освіти в КНР у контексті реформ охорони здоров'я, зокрема реалізації стратегій «Здоровий Китай 2020» і «Здоровий Китай 2030». Розкрито особливості структури багаторівневої системи підготовки фахівців з медицини, досліджено досвід реалізації освітніх програм підготовки фахівців з медицини у низці провідних університетів Китаю: Пекінський союзний медичний коледж (Beijing Union Medical College), Медична школа Шанхайського університету Цзяотун (Shanghai Jiao Tong University School of Medicine), Університет Тонджі (Tongji University), Китайський медичний університет (China Medical University), Шаньдунський університет (Shandong University), Гуанчжоуський університет китайської медицини (Guangzhou University of Chinese Medicine), Чендуський університет традиційної китайської медицини (Chengdu University of Traditional Chinese Medicine), Чжецзянський університет (Zhejiang University).

Охарактеризовано структуру програми бакалаврату за медичних спеціальностей в КНР, яка охоплює п'ятирічне навчання, що складається з

базових і професійних курсів, клінічної практики та випускного стажування (50 тижнів), з орієнтацією на інтеграцію західної та традиційної китайської медицини. Основними компонентами підготовки фахівців з медицини на рівні бакалаврату є теоретична, практична, дослідницька та етична складові, водночас освітній процес ґрунтується на принципах доказової медицини та компетентнісного підходу. Виявлено та охарактеризовано підготовку бакалаврів з медичних спеціальностей, яка здійснюється на основі традиційних (лекції, лабораторії) та сучасних методів освітнього процесу (симуляції, EBL, навчання на клінічних базах), забезпечуючи поступовий перехід від теорії до практики. Зміст освітніх компонентів на рівні бакалаврату включає фундаментальні біомедичні науки, гуманітарні, соціальні й правові курси, а також клінічні освітні компоненти й курси традиційної медицини. *Очікувані результати* підготовки бакалаврів з медичних спеціальностей передбачають формування у випускників інтегрованого світогляду, професійних і гуманістичних якостей, здатності до критичного мислення, дослідницької діяльності, надання невідкладної допомоги й застосування інноваційних методів.

У процесі дослідження було систематизовано ключові характеристики професійної підготовки фахівців із традиційної китайської медицини в КНР, що дає змогу окреслити її як багатокомпонентну, інтегровану та орієнтовану на практику модель. Встановлено, що підготовка здійснюється на основі таких принципів, як поєднання традиційних знань і сучасних медичних підходів, рання професіоналізація через тривале клінічне стажування, широке застосування короткострокових і довготривалих освітніх програм для здобувачів різного рівня, а також активне залучення іноземних студентів через англійські курси. Комплексний підхід до підготовки фахівців із традиційної китайської медицини сприяє формуванню конкурентоспроможних спеціалістів, здатних працювати як у межах Китаю, так і на міжнародному ринку медичних послуг.

Зазначається, що у Китаї підготовка магістрів з медичних спеціальностей здійснюється за двома основними напрямками: професійним і дослідницьким, що забезпечує можливість отримання як практико-орієнтованої, так і науково-дослідницької підготовки майбутніх фахівців з медицини. Важливою особливістю магістерських програм є використання *багаторівневих моделей* підготовки, таких як «5+3» і «3+2+3», що поєднують фундаментальну медичну освіту з клінічною практикою, науковими дослідженнями та резидентурою. Встановлено, що освітні програми акцентують увагу на формуванні багатовимірної професійної компетентності, яка охоплює клінічні, дослідницькі, комунікативні та етичні навички. Значна увага приділяється розвитку професійної ідентичності фахівців з медицини через інтеграцію теоретичної підготовки з практичним досвідом та міждисциплінарною співпрацею.

Охарактеризовано систему медичного сегментованого стажування та клінічної ротації здобувачів медичної вищої освіти в КНР як ключовий етап формування професійної компетентності. Зазначено, що підготовка здійснюється на базі акредитованих лікарень відповідно до національних стандартів, включає інтеграцію традиційної й сучасної медицини, акцент на

розвиток клінічного мислення, міждисциплінарності, комунікативних навичок, застосування змішаних форм навчання, а також адаптаційні механізми в умовах епідемії.

У висновках до розділу зазначено, що комплексний аналіз змісту освітніх програм, організації стажування клінічних ротацій, нормативного забезпечення й інноваційних підходів до підготовки фахівців з медицини у провідних університетах Китаю дав можливість визначити систему підготовки фахівців з медицини в КНР як цілісну освітньо-професійну систему, що поєднує теоретичне, клінічне й дослідницьке навчання, стандартизовану резидентуру, міждисциплінарний підхід і державну підтримку.

У **третьому розділі** – *«Особливості організації та змісту медичної вищої освіти в університетах Японії»* – охарактеризовано етапи реформування медичної освіти в Японії, проаналізовано особливості доклінічної та клінічної підготовки здобувачів ступеня доктора медицини (MD), академічної підготовки бакалаврів і магістрів з медичних спеціальностей, а також структуру та специфіку моделі MD-PhD у підготовці дослідників у медицині; висвітлено організацію клінічних ротацій і стажувань, роль медичних асоціацій у забезпеченні якості освіти та систему акредитації освітніх програм з підготовки фахівців з медицини в Японії.

Проаналізовано ключові етапи трансформації системи медичної вищої освіти країни в контексті глобалізації, демографічних змін і міжнародних стандартів якості: перехід від роздільної системи підготовки до інтегрованої 6-річної медичної програми, упровадження «Типової основної освітньої програми для медичної освіти», розширення шляхів доступу до медичної освіти через системи переходу на медичний факультет з бакалаврату, та розкрито роль післявоєнних реформ, зокрема уніфікації освітніх програм, впровадження обов'язкової клінічної підготовки, стандартизованих іспитів, інтернатури та системи акредитації. Виокремлено ініціативи Міністерства освіти та Міністерства охорони здоров'я Японії щодо модернізації базової і клінічної освіти, розвитку MD/PhD-моделі, міждисциплінарного підходу, міжнародної співпраці та інтеграції інноваційних технологій, включно з IT і ШІ, у процес підготовки майбутніх фахівців з медицини.

Зазначено, що підготовка фахівців з медицини здійснюється за інтегрованими 6-річними програмами, які охоплюють фундаментальні наукові дисципліни, клінічну медицину та практичну підготовку на базі університетських лікарень. Особливістю моделі переходу на медичні факультети з бакалаврату в Японії є можливість для випускників чотирирічних університетських програм за немедичними спеціальностями вступати безпосередньо на другий або третій курс медичних факультетів, що дозволяє скоротити загальний термін навчання та інтегруватися у спеціалізований освітній процес, оминаючи загальноосвітні курси перших років. Проаналізовано структуру підготовки фахівців з медицини в Японії охоплює теоретичну, доклінічну, клінічну, дослідницьку та міжкультурну підготовку, інтегруючи фундаментальні й клінічні дисципліни, практичні стажування, наукову

діяльність, міжнародні стандарти та ліцензійні іспити в межах єдиної 6-річної програми. Ключову роль у стандартизації медичної освіти відіграє «Типова основна освітня програма для медичної освіти», яка визначає обов'язкові освітні компоненти, необхідний рівень знань, клінічних навичок, етичних та професійних компетентностей, яких має досягти кожен випускник медичного ЗВО, а також забезпечує цілісність і узгодженість освітнього простору Японії відповідно до національних і міжнародних стандартів.

Досліджено досвід реалізації освітніх програм підготовки фахівців з медицини у низці провідних університетів Японії: Chiba University (Тібський університет), Hiroshima Jogakuin University (Університет Хіросіма Джогакуїн), Josai International University (Міжнародний університет Джосай), Nagoya University Graduate School of Medicine (Медичний факультет Університету Нагоя), Shikoku University (Університет Шикоку), The University of Tokyo / Graduate School of Medicine (Токійський університет / Вища медична школа Токійського університету).

Установлено, що академічна підготовка бакалаврів і магістрів за спеціальностями медичного спрямування в Японії – це багаторівнева система (фундаментальна теорія + практика + дослідження), яка поєднує традиції та інновації, формуючи конкурентоспроможних фахівців. У ЗВО Японії реалізуються програми бакалаврату: Bachelor of Medical Technology (медична технологія), Bachelor of Nursing (медсестринська справа), Bachelor of Public Health (громадське здоров'я), Bachelor of Nutrition (харчування), Bachelor of Pharmaceutical Sciences (фармацевтичні науки) та ін.

Підготовка бакалаврів охоплює фундаментальні біомедичні науки (анатомія, фізіологія, біохімія тощо) та орієнтована на формування фахівців у лабораторній діагностиці, реабілітації, фізіо- й ерготерапії, радіології. Магістерські програми поглиблюють знання у спеціалізаціях (клінічна медицина, громадське здоров'я, медична статистика, біоетика, тощо) з акцентом на дослідження, клінічну практику та професійні навички.

Виявлено, що для більшості медико-параклінічних спеціальностей бакалаврат в Японії триває 4 роки, а для підготовки лікарів – 6 років, магістерські програми тривають 2–3 роки.

У Японії впроваджено модель MD-PhD, яка дозволяє здобувачам медичної вищої освіти паралельно отримати ступені лікаря медицини (MD – після 6-річного навчання та національного іспиту) і доктора філософії (PhD – за 3–4 роки аспірантури з дослідницькою діяльністю). Особливістю моделі є можливість раннього вступу до PhD-програми (після 4 курсу), що дозволяє поєднувати фундаментальні дослідження з подальшою клінічною підготовкою. Реалізація програм MD-PhD (в Університеті Хіросіми (Hiroshima University), Університеті Рюкю (University of the Ryukyus), Токійському медичному університеті (Tokyo Medical University) сприяє формуванню лікарів з високим рівнем дослідницької компетентності.

З'ясовано, що у Японії клінічні ротації є обов'язковою частиною підготовки лікарів-резидентів (96-тижнева програма післядипломного навчання

з мінімумом 24 тижнів у внутрішній медицині та 6 іншими ротаціями тривалістю від 4 тижнів). Стажування проводяться після завершення університету (2-річна інтернатура як молодший резидент + 3–5 років старшої резидентури з можливістю проходження феллоушипів у спеціалізованих медичних закладах, включно з міжнародними програмами).

Медичні асоціації та Міністерство освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії забезпечують акредитацію й контроль якості медичних освітніх програм, гарантуючи їх відповідність міжнародним стандартам і підготовку висококваліфікованих фахівців. Основні критерії акредитації включають актуальність навчальних планів, кваліфікацію викладацького складу, наявність сучасної інфраструктури й обладнання, активну дослідницьку діяльність і можливість практичної підготовки здобувачів освіти у клінічних умовах. Процес акредитації в Японії включає первинну (оцінювання нових освітніх програм або медичних закладів на відповідність встановленим стандартам якості) та повторну (заклади продовжують відповідати високим стандартам якості навчання та впроваджують необхідні покращення) акредитацію.

Установлено, що Японська рада з акредитації медичної освіти (JASME) здійснює акредитацію медичних університетів, використовуючи специфікації, розроблені на основі глобальних стандартів Всесвітньої федерації медичної освіти (WFME). Ці стандарти забезпечують високий рівень медичної освіти, необхідний для підготовки компетентних медичних фахівців, здатних відповідати потребам суспільства. Акредитація медичних освітніх програм в Японії відкриває доступ до різних джерел фінансування, включно з грантами, стипендіями та спонсорськими угодами. Це сприяє подальшому розвитку медичних закладів, підвищенню якості освіти та підготовці фахівців, які відповідають високим міжнародним стандартам.

У висновках до третього розділу узагальнено напрями реформування медичної вищої освіти в Японії, розкрито особливості академічної та клінічної підготовки здобувачів ступенів MD, магістра й PhD, а також охарактеризовано акредитаційні механізми та інноваційні освітні підходи, спрямовані на забезпечення якості підготовки фахівців з медицини відповідно до міжнародних стандартів.

У **четвертому розділі** – *«Актуальні тенденції в підготовці фахівців з медицини в Китаї та Японії»* – проаналізовано особливості інтернаціоналізації медичної вищої освіти, впровадження штучного інтелекту в освітній процес, розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців з медицини та континуальної медичної освіти як важливих чинників підвищення якості професійної підготовки у сфері охорони здоров'я.

Актуальні тенденції в підготовці фахівців з медицини в Китаї та Японії відображають важливі зміни в системах медичної освіти цих країн, що спрямовані на вдосконалення якості підготовки медичних кадрів і підвищення ефективності медичних послуг. До основних тенденцій відносимо: *тенденцію до інтернаціоналізації освітніх програм через гармонізацію з міжнародними*

стандартами, тенденцію до цифрової трансформації медичної вищої освіти, зокрема через впровадження штучного інтелекту, тенденцію до розвитку комунікативної компетентності як ключового елемента успішної взаємодії з пацієнтами, тенденцію до запровадження континуальної медичної освіти для професійного розвитку.

Установлено, що інтернаціоналізація медичної вищої освіти в Китаї та Японії є складовою державної освітньої політики, спрямованої на посилення глобальної конкурентоспроможності національних університетів, підвищення якості медичної підготовки та розширення академічної мобільності. У Китаї основними особливостями є впровадження транснаціональних програм (спільні освітні програми з іноземними ЗВО, франчайзинг, дистанційне навчання, створення освітніх філій), активна участь Китайського сервісного центру академічних обмінів (CSCSE), а також розвиток медичних освітніх програм англійською мовою (з використанням зарубіжних підручників, гнучкого графіка для працюючих здобувачів освіти). Особлива увага приділяється поширенню традиційної китайської медицини як інтернаціоналізація через відкриття ТКМ-коледжів за кордоном, міжнародну легітимацію ТКМ, комерціалізацію й клінічну перевірку методів лікування. У Японії інтернаціоналізація медичної вищої освіти включає: англійські програми, залучення іноземних здобувачів освіти, академічні обміни, реалізацію державних ініціатив («Global 30», «Top Global University Project», «Re-inventing Japan», «Tobitate!»), мобільність викладачів і дослідників, а також співпрацю з університетами Китаю, Кореї, Сінгапуру.

Тенденція до цифрової трансформації медичної вищої освіти, зокрема через впровадження штучного інтелекту, в Китаї та Японії сприяє вдосконаленню освітніх процесів, їх адаптації до вимог сучасної медицини та підвищенню ефективності підготовки майбутніх медичних фахівців. У Китаї інтеграція реалізується в межах національних стратегій розвитку III: План III нового покоління, завдання якого – стати світовим лідером у сфері III до 2030 року, та освітніх реформ у межах ініціативи з побудови університетів світового класу та академічних програм найвищої якості «The World First-Class Universities and First-Class Academic Disciplines Construction». У Японії III інтегрується згідно зі стратегією «AI Strategy 2019», яка розроблена урядовими структурами для впровадження III в освіту, охорону здоров'я, промисловість.

Особливістю китайського підходу є швидке розширення використання віртуальних симуляцій (платформи iLAB-X, CMU, Sun Yat-sen University), навчання з використанням VR/AR, аналітика великих даних і персоналізоване тестування (Concerto, CAT, UCAT Module for Moodle), основні напрями – медичні симуляції, біохімія, анатомія, клінічні сценарії, молекулярні техніки. В Японії активно впроваджуються адаптивні платформи (Atama+, Arcturus), телемедичні сервіси (стартап Ubie), освітні моделі TAM, UTAUT, ISSM (оцінка прийняття й ефективності нових технологій здобувачами освіти). У медичних ЗВО Китаю й Японії широко застосовується аналітика навчання (LA) для

створення індивідуальних освітніх траєкторій, аналізу прогресу й адаптації змісту до потреб здобувачів медичної вищої освіти.

Виявлено провідні напрями застосування ІІІ в Китаї та Японії: *віртуальні симуляції та тренажери* (керовані ІІІ, забезпечують практику без ризику для пацієнтів); *адаптивне навчання* (платформи Yixue, Squirrel AI, Knowbox у Китаї); *аналітика великих даних* (оцінювання успішності, створення персоналізованих навчальних сценаріїв); *освітні інструменти на базі VR/AR* (Second Life, Standard Patient Studio, Medscape, Body Interact, MedicalRealities тощо).

Виявлено, що однією з ключових проблем, що супроводжує впровадження ІІІ, є «ефект охолодження» (chilling effect – побоювання щодо конфіденційності даних, етики, втрати критичного мислення), що частково стримує використання ІІІ в освітньому процесі.

Тенденція до розвитку комунікативної компетентності як ключового елемента успішної взаємодії з пацієнтами є критично важливою, оскільки в сучасній медичній практиці комунікативні навички фахівців з медицини не тільки сприяють кращому взаєморозумінню з пацієнтами, але й підвищують рівень довіри, що, у свою чергу, позитивно впливає на результати лікування. У Китаї та Японії розвиток комунікативної компетентності фахівців з медицини розглядається як невід’ємна складова медичної вищої освіти.

У Китаї медичні університети активно впроваджують освітні програми, що інтегрують комунікативні навички в підготовку майбутніх фахівців з медицини. Важливим елементом таких програм є використання симуляційних технологій, що моделюють клінічні ситуації та формують у здобувачів медичної вищої освіти навички ефективної комунікації, емпатії й активного слухання. Дослідження показують, що тренінги з комунікативних навичок (CS) позитивно впливають на покращення відносин між лікарями, іншими фахівцями з медицини та пацієнтами, а також сприяють зниженню кількості конфліктів у медичних установах.

Японія також активно впроваджує інноваційні підходи до розвитку комунікативних компетентностей, зокрема через використання віртуальних симуляцій. Віртуальні пацієнти, такі як «HANA», забезпечують безпечне середовище для тренування складних комунікативних ситуацій, що допомагає здобувачам освіти розвивати впевненість у своїх професійних навичках. Використання таких технологій дозволяє моделювати різні клінічні сценарії, де здобувачі медичної вищої освіти можуть відпрацьовувати навички спілкування, отримуючи негайний зворотний зв’язок щодо своєї ефективності. Застосування моделі CALM (англ. Coping, Asking, Listening, and Managing) є ще одним важливим інструментом у розвитку комунікативної компетентності фахівців з медицини. Модель допомагає фахівцям з медицини ефективно справлятися з емоційними викликами, ставити правильні питання, слухати пацієнтів та ефективно управляти складними ситуаціями.

Континуальна медична освіта (КМО) є важливим елементом професійного розвитку фахівців з медицини, що забезпечує постійне оновлення знань і вдосконалення навичок, необхідних для ефективного реагування на

виклики сучасної охорони здоров'я. Зокрема, надзвичайні ситуації, такі як пандемія COVID-19, підкреслили важливість наявності добре підготовлених фахівців з медицини, здатних швидко й ефективно адаптуватися до нових умов. Континуальна медична освіта включає здобуття ступенів бакалавра, магістра, доктора філософії та різні форми навчання, такі як семінари, конференції, тренінги, онлайн-курси та дистанційне навчання.

У висновках до розділу зазначено, що Китай і Японія демонструють системний і стратегічний підхід до модернізації медичної вищої освіти, ефективно поєднуючи глобальні практики з національними особливостями, водночас серед наявних викликів виокремлюються етичні ризики інтеграції штучного інтелекту, необхідність збереження критичного мислення, захист конфіденційності даних та запобігання залежності від спонсорованих освітніх програм.

У п'ятому розділі – *«Екстраполяція досвіду підготовки фахівців з медицини Китаю та Японії у практику діяльності медичних університетів України»* – висвітлено теоретичні та прикладні аспекти підготовки фахівців з медицини в Україні в умовах сучасних викликів і реформ, обґрунтовано можливості адаптації концептуальних моделей підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях та сформульовано науково-методичні рекомендації щодо підвищення якості підготовки фахівців з медицини.

У результаті проведеного аналізу структурно-змістовних, організаційно-педагогічних та результативних складових підготовки фахівців з медицини з'ясовано сучасний стан такої підготовки в Україні, зокрема наявні: стандарти вищої освіти за спеціальностями галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення, яка охоплює медичні спеціальності: І1 Стоматологія, І2 Медицина, І3 Педіатрія, І4 Медична психологія, І5 Медсестринство, І6 Технології медичної діагностики та лікування, І7 Терапія та реабілітація та І8 Фармація, що перебувають в процесі модернізації та гармонізації з міжнародними вимогами та національними викликами і потребами; потреба у збалансуванні ресурсного забезпечення медичних закладів вищої освіти (з урахуванням вимог Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування); виклики демографічної кризи, зростання попиту на медичні кадри в умовах старіння населення; вплив повномасштабної війни на функціонування медичних закладів вищої освіти, потреба в підготовці фахівців для військової медицини та відновлення здоров'я військовослужбовців і постраждалих цивільних осіб (з урахуванням адаптації освітніх програм до умов воєнного стану та післявоєнного відновлення).

Отже, упровадження на основі кращих практик провідних університетів Китаю та Японії ступеня бакалавра для спеціальностей «Стоматологія», «Медицина», «Педіатрія», «Медична психологія» та «Фармація» могло б забезпечити поступову, поетапну підготовку, задовольнити щораз більші та різноманітні потреби ринку праці та суспільства у фахівцях з медицини, зумовлені впливами пандемії та повномасштабної війни. Модернізація

структури підготовки фахівців з медицини потребує створення цілісних, науково обґрунтованих моделей, що поєднують кращі міжнародні практики з національними освітніми та професійними потребами в умовах надзвичайних ситуацій та воєнного стану в Україні.

На основі узагальнення теоретичних і методичних засадах підготовки фахівців з медицини в провідних університетах Китаю та Японії з урахуванням національної специфіки створено концептуальні моделі підготовки фахівців з медицини – бакалаврів і магістрів за спеціальностями медичного спрямування галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення (*рис. 1. та рис. 2.*), які представляють ключові компоненти такої підготовки в українському контексті:

- для підготовки бакалавра передбачено медичну вищу освіту з базовим контентом, спрямовану на формування загальних медичних компетентностей, інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок із традиційної та сучасної медицини. Така підготовка реалізується через освітні програми на медичних факультетах університетів з акцентом на практичну підготовку в українських і закордонних клінічних базах і тренінгових центрах, зокрема в межах міжнародної мобільності;

- для підготовки магістра передбачено медичну вищу освіту з двох складових: (1) підготовка *клінічного спрямування*, зосереджена на розвитку поглиблених клінічних навичок і спеціалізації у таких сферах, як внутрішня медицина, хірургія, анестезія тощо, що реалізується шляхом інтенсивних клінічних ротацій, використання інноваційних технологій і опанування професійної етики, а також практичної підготовки, зокрема в межах міжнародної мобільності; (2) підготовка *дослідницького спрямування*, орієнтована на розвиток здатностей проводити високоякісні дослідження з використанням сучасних методів, інтегрувати наукові знання та клінічну практику, розвивати доказову медицину, що реалізується через дослідницьку діяльність і підготовку наукових публікацій, участь у науково-практичних заходах.

Підготовка бакалаврів за спеціальностями медичного спрямування галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Спеціальності та спеціалізації

Медсестринство (за спеціалізаціями);
Технології медичної діагностики та лікування (за спеціалізаціями, зокрема акупунктура та традиційна медицина);
Терапія та реабілітація (за спеціалізаціями);
Фармація (за спеціалізаціями);
Медична психологія;
Стоматологія;
Медицина, Педіатрія

Попередня освіта

Повна загальна
середня освіта

Ключові результати навчання

Клінічні:

- володіти основними клінічними навичками для оцінювання стану пацієнта (збір анамнезу, базове фізичне обстеження);
- надавати першу медичну допомогу, невідкладну допомогу, використовуючи знання про основи реанімації;
- результативно працювати в медичній команді, ефективно комунікувати з пацієнтами;
- знати та використовувати базові методи діагностики (лабораторні аналізи, інструментальні дослідження);
- діяти за принципами медичної етики та професійної відповідальності.

Загальнонаукові:

- знати, розуміти і застосовувати базові науки (анатомія, фізіологія, біохімія, мікробіологія, фармакологія тощо);
- розуміти і застосовувати фундаментальні принципи функціонування людського організму;
- володіти базовими навичками аналізу, критичного мислення та наукового підходу до вирішення медичних проблем

Тривалість і структура навчання

Стандартизована чотирирічна освітня програма: базові навчальні дисципліни з акцентом на інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, освітні компоненти з традиційної та народної медицини, з сучасної та альтернативної медицини; однорічна практична підготовка, *вкл.* ротацію та стажування, зокрема за мобільністю

Основні компоненти підготовки

- загальнонаукові дисципліни;
- медичні дисципліни базового рівня;
- клінічні дисципліни та практична підготовка

Принципи медичної освіти

інтеграції теоретичної та практичної підготовки, постійної гармонізації стандартів, пацієнтоорієнтованості, інтеграції підходів традиційної та сучасної медицини, соціальної відповідальності, інтегративності, континуальності, міждисциплінарності, адаптивності; компетентнісний, етико-гуманістичний, індивідуальний, студентоцентризований, міждисциплінарний, адаптивний, цифровий

Методичні засади

- актуалізація навчальних планів та освітніх програм на основі інновацій, потреб здобувачів і вимог системи охорони здоров'я;
- побудови гнучкої освітньої траєкторії через вибір освітніх компонентів;
- інтернаціоналізація освітніх програм та інтеграція міжнародного академічного співробітництва в освітній процес;
- технології викладання і навчання: цифрові, зокрема застосування ШІ, що забезпечують симуляційне навчання та підготовку з діагностики, лікування у віртуальному форматі;
- методика розвитку комунікативної компетентності, передусім з медичної комунікації;
- методи і технології континуальної медичної освіти;
- сегментоване клінічне стажування

Практична підготовка (зокрема за мобільністю)

Основне стажування у медичних установах: надання базової допомоги пацієнтам, спостереження за роботою досвідчених лікарів, участь у зборах анамнезу та фізикальному обстеженні.

Відпрацювання клінічних навичок: вимірювання життєвих показників, накладання пов'язок, забір аналізів крові та проведення елементарних процедур під наглядом тощо.

Ротації в клінічних відділеннях: внутрішня медицина, хірургія, педіатрія, акушерство та гінекологія, анестезія, офтальмологія, отоларингологія, де студенти вивчають основи діагностики, лікування та догляду за пацієнтами. **Спостереження за хірургічними втручаннями:** участь як асистента на операціях або спостереження за процесом для кращого розуміння хірургічної роботи.

Ротації у відділеннях невідкладної допомоги: навчання реагуванню на екстрені ситуації, оцінка стану пацієнта, основи стабілізації. **Відпрацювання клінічних навичок:** вимірювання життєвих показників, накладання пов'язок, забір аналізів крові та проведення елементарних процедур під наглядом тощо.

Ротації у первинній медичній допомозі: ознайомлення з амбулаторною практикою, профілактикою захворювань та основами громадського здоров'я. **Відпрацювання клінічних навичок:** вимірювання життєвих показників, накладання пов'язок, забір аналізів крові та проведення елементарних процедур під наглядом тощо.

Практичні заняття у тренінгових (симуляційних) центрах: відпрацювання навичок на манекенах і симуляторах, зокрема серцево-легенева реанімація, введення ін'єкцій і початкове лікування травм, оволодіння методами самостійного навчання та розвитку навичок континуальної медичної освіти

Інтерактивні клінічні заняття: вирішення клінічних кейсів, участь у обговоренні та розробленні плану лікування.

Результат: Фахівець з медицини із ступенем бакалавра, який володіє фундаментальними *знаннями* з медицини, когнітивними та практичними клінічними, інформаційними та цифровими *навичками* на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем *у сфері медицини у непереплечуваних робочих контекстах*, управлінськими, комунікаційними, міждисциплінарними, дослідницькими *компетентностями* та *здатністю* до навчання впродовж життя

Напрями професійної діяльності

Асистент лікаря (у межах компетенції відповідно до законодавства); молодший дослідник у медичних лабораторіях; фахівець із громадського здоров'я та профілактичної медицини; організатор / помічник у телемедичних проєктах; спеціаліст із первинного огляду пацієнтів у сфері медичних послуг

Рис 1. Концептуальна модель підготовки бакалаврів за спеціальностями медичного спрямування галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення в Україні

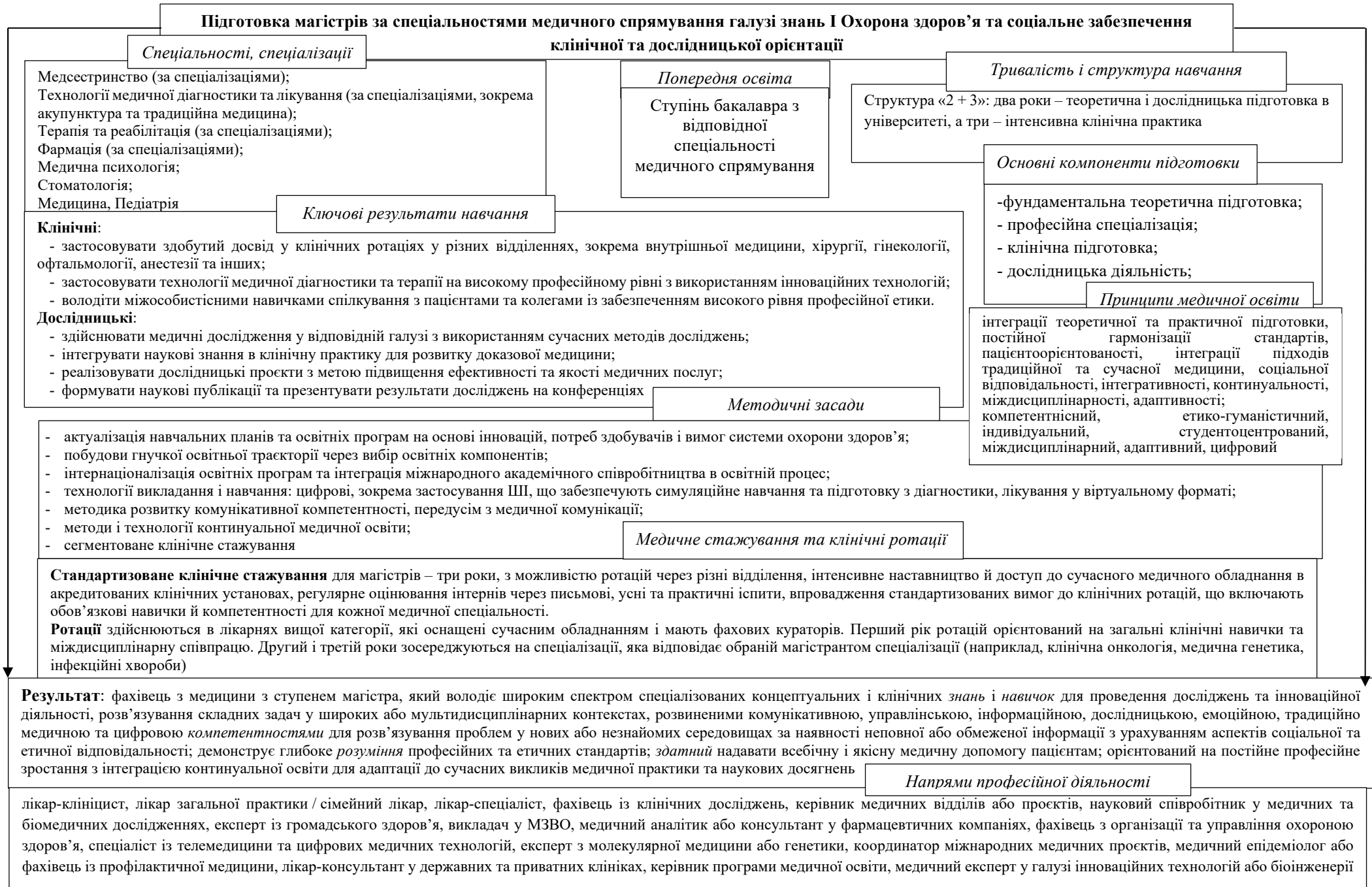

Рис 2. Концептуальна модель підготовки магістра за спеціальностями медичного спрямування галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення в Україні

Науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення системи медичної освіти в Україні, сформовані на основі досвіду Китаю та Японії, акцентують увагу на інтеграції інноваційних технологій, покращенні організаційно-ресурсного забезпечення, міжнародній співпраці та морально-етичних аспектах підготовки медичних фахівців. Важливими аспектами є впровадження багаторівневої моделі освіти, розвиток цифрових інструментів у навчанні, формування комунікативної компетентності та забезпечення безперервної професійної освіти. Основними аспектами впровадження китайсько-японського досвіду є *інтеграція інноваційних технологій* (впровадження симуляційних центрів, адаптивного навчання, комп'ютерно-адаптивного тестування, віртуальної реальності та штучного інтелекту сприяє покращенню практичних навичок майбутніх лікарів у безпечних умовах); *розвиток міжнародної співпраці* (академічна мобільність, програми подвійних дипломів і співпраця з іноземними університетами дозволяють українським здобувачам освіти адаптуватися до сучасних викликів та інтегруватися у світовий медичний простір); *фокус на морально-етичних аспектах* (формування гуманістичних цінностей, емпатії, толерантності та професійної етики є ключовим для забезпечення високої якості медичної допомоги); *підтримка континуальної медичної освіти* (створення програм для постійного професійного розвитку лікарів, адаптація до умов воєнного часу й інтеграція доказової медицини у процес навчання).

Упровадження запропонованих рекомендацій сприятиме удосконаленню системи медичної вищої освіти в Україні, її адаптації до сучасних викликів охорони здоров'я, зокрема викликів, спричинених війною та її наслідками, та інтеграції до міжнародного освітнього простору.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні на підставі аналізу та узагальнення міжнародного досвіду підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях в провідних університетах Китаю і Японії розв'язано актуальну наукову проблему – визначено й охарактеризовано теоретичні та методичні засади такої підготовки, на основі яких розроблено концептуальні моделі підготовки фахівців з медицини в Україні. Отримані результати дисертаційного дослідження підтвердили вихідну гіпотезу, а поставлені завдання та реалізована мета уможливають формулювання таких висновків і рекомендацій.

1. Проведений аналіз науково-педагогічної літератури, нормативно-правових актів та освітніх програм дозволив визначити сучасний стан дослідженості проблеми підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю і Японії як такий, що характеризується фрагментарністю наукових розвідок, відсутністю цілісного порівняльного узагальнення моделей медичної вищої освіти цих країн, а також дефіцитом комплексних досліджень, присвячених саме підготовці фахівців з медицини у контексті міжнародної інтеграції та сучасних

викликів. Водночас встановлено, що у досліджених джерелах бракує узгодженого поняттєво-термінологічного апарату, зокрема у визначенні таких понять, як «професійна кваліфікація фахівця з медицини», «професіоналізм фахівця з медицини» та «континуальна медична освіта». Для використання в межах дисертаційного дослідження уточнено сутність ключового поняття дослідження: *фахівець з медицини* – це висококваліфікована особа з медичною вищою освітою, яка володіє широким спектром клінічних компетентностей та здатністю надавати всебічний і якісний догляд за пацієнтами, демонструє глибоке розуміння професійних та етичних стандартів, володіє розвиненими комунікативною, управлінською, інформаційною, дослідницькою, емоційною, традиційно-медичною та цифровою компетентностями; прагне до постійного професійного зростання, зокрема через континуальну медичну освіту, що забезпечує її адаптацію до сучасних викликів медичної практики та поінформованість про актуальні наукові досягнення. Передусім, це фахівці з медичної та стоматологічної спеціальностей, тобто лікарі, а також фахівці з медсестринської спеціальності. Визначено сутність основних понять: *професійна кваліфікація фахівця з медицини* – це комплексний показник, який визначає певний перелік компетентностей та рівень їх розвитку, що формуються через відповідну медичну освіту, спеціалізовану підготовку, континуальну медичну освіту та практичну діяльність, підтверджений відповідними документами про освіту та про кваліфікацію, та дозволяє здійснювати професійну діяльність у сфері медицини; *професіоналізм фахівця з медицини* – це здатність поєднувати застосування спеціальних компетентностей з дотриманням етичних принципів і науково обґрунтованих клінічних вказівок, ураховуючи індивідуальні особливості пацієнтів (гендерні, соціальні, етнічні й емоційні аспекти), для прийняття оптимальних рішень і забезпечення високоякісної медичної допомоги; *професійні характеристики фахівця з медицини* – це система показників професійної діяльності фахівця з медицини на основі стандартів досконалості у виконанні професійних обов'язків, зокрема підтримки добробуту й здоров'я пацієнтів, довіри у відносинах між лікарем і пацієнтом; *континуальна медична освіта* – це система перманентного професійного розвитку фахівців з медицини, незалежно від їхнього здобутого ступеня вищої освіти, яка спрямована на модернізацію, оновлення та вдосконалення професійної компетентності, необхідної для забезпечення високоякісної медичної допомоги. Синонімічним є термін «безперервне професійне навчання», що має схожі цілі, але відрізняються за змістом, охопленням навчального матеріалу та контекстом використання. Зауважимо, що континуальна медична освіта є частиною системи медичної освіти, яка включає здобуття ступенів бакалавра, магістра, доктора філософії, а також післядипломне навчання, стажування, резидентуру, а безперервне професійне навчання зосереджується лише на професійному розвитку фахівців після завершення підготовки та переважно стосується практичних аспектів роботи та підвищення кваліфікації.

2. Визначено зміст професійних вимог і структурну логіку підготовки фахівців з медицини в Китаї і Японії на основі систематизації дескрипторів професійної кваліфікації фахівців з медицини та характеристики їх ефективності у професійній діяльності. Визначено такі ключові групи компетентностей-дескрипторів: *клінічні* (високий рівень володіння клінічними процедурами, діагностикою, лікуванням і доглядом за пацієнтами), *професійно-поведінкові* (професійна поведінка, етичних норм і цінностей), *комунікативні* (ефективне спілкування з пацієнтами, їхніми родинами, а також з колегами, міжособистісна комунікація, співпраця), *командно-адміністративні* (робота в команді, організація та координація діяльності інших медичних працівників, управління медичними процесами), *емоційні* (емпатія, вдячність та співпереживання для успішної взаємодії з пацієнтами та колегами), *цифрові* (використання сучасних цифрових технологій, інформаційних ресурсів, штучного інтелекту, віртуальних симуляцій, соціальних медіа, аналіз великої кількості даних), *традиційно-медичні* (розуміння та застосування перевірених часом медичних практик, які глибоко вкорінені в культурних традиціях, знання комплементарної і альтернативної медицини) та *дослідницькі* (критичне мислення, робота з інформаційними ресурсами, впровадження сучасних наукових підходів у клінічну практику, проведення наукових досліджень, впровадження інновацій у медичну практику) компетентності.

3. Установлено позитивний взаємозв'язок між ринком праці й професійною підготовкою фахівців з медицини у Китаї, що стимулює покращення якості медичної вищої освіти. Визначено основні особливості бакалаврських програм з медичних спеціальностей в Китаї (п'ятирічна тривалість, інтеграція західної та традиційної китайської медицини, навчальний план із 70 % обов'язкових кредитів, 10 % факультативів, 15 % загальної освіти та 5 % клінічної практики, обов'язкове 50-тижневе стажування на останньому курсі, практичні курси з акцентом на клінічні навички та громадське здоров'я, дослідницько-орієнтоване навчання з використанням доказових і компетентнісних підходів, включення гуманітарних, соціальних та біомедичних дисциплін, таких як анатомія та патологія, поглиблене вивчення голкорексфлексотерапії та традиційної китайської медицини, можливості для міжнародних обмінів, а також жорсткі критерії оцінювання при отриманні ступеня) та схарактеризовано особливості магістерських програм з медичних спеціальностей в Китаї (два напрями підготовки: професійний та дослідницький, багаторівнева структура навчання («3 + 2 + 3»), інтеграція фундаментальних, клінічних і дослідницьких знань, міждисциплінарний підхід, акцент на розвиток професійних компетентностей, таких як комунікація, лідерство, клінічні навички, критичне мислення, рефлексія, міжнародне бачення, а також можливість стажування у провідних лікарнях із застосуванням сучасних технологій і методів навчання).

У ході дослідження системи підготовки фахівців з медицини в університетах Японії було встановлено, що медична вища освіта цієї країни характеризується інтегрованістю, багаторівневістю та орієнтацією на

міжнародні стандарти якості. Підготовка здійснюється на всіх освітніх рівнях – від бакалаврських і магістерських програм до ступенів доктора медицини (MD) та доктора філософії (PhD) – з акцентом на міждисциплінарність, практикоорієнтованість, дослідницьку складову та розвиток професійних компетентностей. Запровадження єдиної 6-річної програми підготовки лікарів, обов'язкової клінічної інтернатури, моделі MD-PhD, інноваційних підходів до клінічних ротацій (за моделлю 4C/ID), а також широке використання цифрових технологій (VR, AR, III) засвідчують стратегічну спрямованість медичної вищої освіти Японії на підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати сучасним глобальним викликам. Програма підготовки MD в Японії (6 років) поєднує доклінічну та клінічну підготовку, вирізняється високими вимогами, конкурсним вступом і гнучкими траєкторіями (зокрема, можливістю переходу з бакалаврату або PhD-програми), орієнтуючись на компетентнісний і міждисциплінарний підходи та розвиток етичних і професійних навичок. Академічна підготовка бакалаврів і магістрів з медичних спеціальностей в Японії зосереджена переважно на розвитку науково-дослідницьких навичок, аналітичного мислення та міждисциплінарної компетентності (зокрема у сферах дієтології, клінічної лабораторної діагностики, фармацевтичних наук, сестринства, громадського здоров'я). Бакалаврські програми (4 роки) формують фахівців для лабораторної та діагностичної практики, фізіо- й ерготерапії, біомедичних наук, радіології, медичної інформатики та інших суміжних сфер, водночас магістерські програми (2-3 роки) забезпечують поглиблену підготовку за конкретною спеціалізацією у медицині, поєднуючи теоретичну, практичну та дослідницьку складові. Система акредитації освітніх програм, яку реалізує Японська рада з акредитації медичної освіти (англ. JACME), забезпечує відповідність підготовки у медичних університетах національним і міжнародним вимогам, а також сприяє забезпеченню якості на всіх рівнях підготовки медичних кадрів.

Охарактеризовано *теоретичні* засади організації та змісту підготовки фахівців з медицини на бакалаврському й магістерському рівнях в провідних університетах Китаю та Японії, які охоплюють систему *принципів*: інтеграції теоретичної та практичної підготовки, постійної гармонізації стандартів медичної вищої освіти з міжнародними вимогами (BOO3, WFME), пацієнтоорієнтованості, інтеграції підходів традиційної та сучасної медицини, соціальної відповідальності, інтегративності гуманітарних і медичних наук у професійній медичній підготовці, континуальності медичної освіти, міждисциплінарності медичної вищої освіти, адаптивності медичної вищої освіти до зростання частки населення літнього віку, до надзвичайних ситуацій та криз, зокрема пандемій, воєнних і післявоєнних викликів; закономірності: гармонійне поєднання в освітньому процесі підходів традиційної та сучасної медицини на основі принципів пацієнтоорієнтованості та адаптивності покращує якість професійної підготовки фахівців з медицини; впровадження освітніх моделей, орієнтованих на інтеграцію клінічної підготовки з раннім залученням здобувачів медичної вищої освіти до науково-дослідної діяльності, сприяє

підвищенню рівня сформованості їхніх дослідницьких компетентностей, здатності до критичного оцінювання медичних даних і впровадження інновацій у клінічну практику; інтеграція штучного інтелекту в медичну вищу освіту сприяє формуванню індивідуальних освітніх траєкторій для розвитку дослідницьких і комунікативних компетентностей та підвищенню ефективності оволодіння професійними компетентностями на засадах доказової медицини; систему *підходів*: компетентнісний і етико-гуманістичний підходи до професійної медичної підготовки, індивідуальний, студентоцентрований, міждисциплінарний та адаптивний підходи до освітнього процесу, цифровий підхід до викладання і навчання; моделі поглибленої клінічної підготовки.

4. Визначено, що інтеграційні процеси у світовій вищій освіті, зокрема орієнтація на міжнародні стандарти, суттєво вплинули на реформування, стандартизацію та підвищення якості підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю та Японії. У КНР інтеграція елементів освітніх моделей США та Великої Британії сприяла впровадженню реформи «5 + 3», яка забезпечує системну підготовку через п'ятирічне базове навчання та трирічну ординатуру зі стандартизованою спеціалізацією. Під впливом глобальних освітніх тенденцій у Китаї відбувається розроблення національних стандартів підготовки, створення багаторівневих програм, удосконалення первинної медико-санітарної допомоги, розвиток традиційної медицини та підвищення якості клінічного компоненту освіти.

Інтеграційні процеси у сфері вищої освіти, зокрема впровадження міжнародних освітніх стандартів і практик, стали ключовим чинником реформування системи медичної вищої освіти в Японії. Під їх впливом у медичних університетах Японії відбулася модернізація освітніх програм, інтеграція фундаментальної та клінічної підготовки, упровадження обов'язкової клінічної практики та стандартизація процедур ліцензування. Важливими наслідками інтеграції стали розвиток міждисциплінарних підходів, активне застосування новітніх технологій (зокрема штучного інтелекту), посилення глобальної академічної взаємодії через діяльність медичних асоціацій, підтримка здобувачів і викладачів через фінансові механізми та програми мобільності, орієнтація на виклики демографічних змін, посилення акценту на етичне виховання та розширення міжнародної співпраці, що, у свою чергу, суттєво вплинуло на підвищення якості медичної вищої освіти в Японії та її відповідність сучасним глобальним викликам.

Виявлено *тенденції* розвитку медичної вищої освіти в Китаї і Японії: *тенденція до інтернаціоналізації освітніх програм через гармонізацію з міжнародними стандартами*, що полягає в узгодженні навчальних планів та освітніх програм відповідно до міжнародних стандартів медичної вищої освіти для удосконалення якості підготовки та підвищення конкурентоспроможності випускників, а також у залученні до навчання іноземних здобувачів медичної вищої освіти й викладачів, створенні міжнародних спільних освітніх програм подвійних дипломів, упровадженні англomовного навчання, розвитку мобільності здобувачів і викладачів, участі у міжнародних рейтингах і проєктах

медичних ЗВО задля підвищення їх конкурентоспроможності; *тенденція до цифрової трансформації медичної вищої освіти через впровадження штучного інтелекту* включає використання сучасних цифрових технологій та штучного інтелекту для удосконалення підготовки з діагностики, лікування та симуляційного навчання, зокрема застосування віртуальних симуляцій для реалістичного моделювання медичних процедур, адаптивного навчання для персоналізації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних потреб здобувачів медичної вищої освіти, аналітики великих даних для моніторингу та покращення успішності, розроблення та впровадження стратегій підготовки фахівців із ШІ за допомогою програм як «Подвійний університет першого класу» в Китаї та «AI Strategy 2019» в Японії, інтеграцію роботизованих систем для хірургічної освіти та реабілітації, а також застосування моделей оцінки технологій (TAM, UTAUT, ISSM) для аналізу ефективності інтеграції ШІ, із врахуванням викликів, пов'язаних з етикою, конфіденційністю даних і потенційним «ефектом охолодження» на прийняття нових технологій; *тенденція до розвитку комунікативної компетентності як ключового елемента успішної взаємодії з пацієнтами* включає формування у здобувачів медичної вищої освіти умінь і навичок ефективного спілкування з пацієнтами, враховуючи психологічні особливості, демографічні характеристики, а також виклики надзвичайних і кризових ситуацій, зокрема інтеграцію комунікативних навичок в освітні програми через симуляційні технології, курси з медичної етики та професійної комунікації, використання моделі CALM для вирішення конфліктів, застосування віртуальних пацієнтів як «HANA» для тренувань у складних комунікативних ситуаціях, а також впровадження програм для підвищення міжкультурної чутливості, що сприяє покращенню взаємодії між фахівцями з медицини та пацієнтами, підвищенню довіри, зниженню стресу та конфліктів, і загальному підвищенню якості медичного обслуговування; *тенденція до запровадження континуальної медичної освіти для професійного розвитку* включає можливість постійного вдосконалення компетентностей фахівців з медицини впродовж професійної кар'єри, зокрема стандартизацію резидентури та клінічного професійного ступеня, активне використання онлайн-курсів, вебінарів та інтерактивних платформ для професійного розвитку, зростання підтримки від індустрії для освітніх програм з акцентом на прозорість і незалежність, впровадження методик розвитку континуальної медичної освіти для інтеграції практичних навичок, а також використання технологій VR / AR і мобільних додатків для покращення якості навчання, адаптацію до глобальних викликів, таких як пандемії, через спеціалізовані програми на зразок 5С, та забезпечення акредитації спеціалістів через безперервну освіту.

5. Визначено *методичні* засади підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях у провідних університетах Китаю і Японії, які охоплюють сегментоване клінічне стажування, що забезпечує поступове занурення в практичну діяльність, зокрема організацію медичних стажувань і клінічних ротацій, спрямованих на занурення здобувачів медичної вищої освіти в реальні медичні умови з акцентом на міждисциплінарний підхід і

розвиток клінічного мислення; актуалізацію (цілеспрямоване оновлення та адаптація змісту і форм освітнього процесу) навчальних планів та освітніх програм на основі інновацій, потреб здобувачів і вимог системи охорони здоров'я, побудови гнучкої освітньої траєкторії через вибір освітніх компонентів, зокрема розроблення та впровадження стандартизованих освітніх програм, що забезпечують поєднання теоретичних знань із практичними навичками; інтернаціоналізацію освітніх програм та інтеграцію міжнародного академічного співробітництва в освітній процес, зокрема активне стимулювання здобувачів медичної вищої освіти до участі в науково-дослідницькій діяльності й міжнародних освітніх і наукових обмінах для забезпечення глобальної конкурентоспроможності випускників; технології викладання і навчання: цифрові, зокрема застосування штучного інтелекту, що забезпечують симуляційне навчання та підготовку з діагностики, лікування у віртуальному форматі, зокрема проблемно-орієнтовані, адаптивні, симуляційні технології, спрямовані на формування клінічних, аналітичних, комунікативних та етичних навичок; методику розвитку комунікативної компетентності, передусім з медичної комунікації; методи і технології континуальної медичної освіти, зокрема менторство та підтримка кар'єрного зростання;

6. Узагальнено теоретичні та методичні засади професійної підготовки фахівців з медицини на основі досвіду Китаю та Японії для України, які включають компетентнісний підхід для формування комплексу знань і навичок, студентоцентрований підхід для активного залучення здобувачів освіти, міждисциплінарний підхід для інтеграції знань із різних галузей, етико-гуманістичний підхід для розвитку професійної етики, клінічну практику для набуття реального досвіду, симуляційне навчання для безпечного тренування у реалістичних умовах, дистанційне й адаптивне навчання для доступності освіти, міжнародну співпрацю, програми обміну для набуття глобального досвіду, а також оцінювання практичних навичок через методи, як ОСКІ, для забезпечення об'єктивності та всебічної оцінки володіння компетентностями.

За результатами дослідження китайського і японського досвіду підготовки фахівців з медицини розроблено концептуальні моделі такої підготовки в Україні з урахуванням багаторівневої спеціалізації, а саме: *концептуальну модель підготовки бакалавра за спеціальностями медичного спрямування галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення*, яка передбачає базову медичну освіту, спрямовану на формування загальних медичних компетентностей, інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок із традиційної та сучасної медицини з акцентом на практичну підготовку в українських і закордонних клінічних базах і тренінгових центрах, зокрема в межах міжнародної мобільності, і *концептуальну модель підготовки магістра за спеціальностями медичного спрямування галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення* з двома складовими: (1) підготовка клінічного спрямування, зосереджена на розвитку поглиблених клінічних навичок і спеціалізації; (2) підготовка дослідницького спрямування, орієнтована на розвиток здатностей проводити високоякісні дослідження. Розроблені

концептуальні моделі підготовки фахівців з медицини в Україні включають такі компонентами: вимоги до попереднього ступеня; системи принципів, підходів; спеціальності, спеціалізації; основні результати навчання; форми організації освітнього процесу та види навчальних занять; тривалість і структура освітнього процесу; види стажування, ротацій, практичних.

7. Наукові результати дисертаційного дослідження надають змогу запропонувати *рекомендації* щодо розвитку таких моделей на основі інноваційного досвіду Китаю і Японії:

на законодавчому рівні: модернізація Національної стратегії розвитку медичної освіти; вдосконалення механізмів ліцензування й акредитації у сфері медичної вищої освіти; створення державних програм підтримки медичної вищої освіти; удосконалення нормативно-правового забезпечення для підготовки іноземних фахівців з медицини; розвиток підходів до фінансування медичної вищої освіти та досліджень за результатами діяльності;

на організаційно-адміністративному рівні: розроблення інституційних стратегій інтернаціоналізації медичної вищої освіти; створення структурних підрозділів медичних ЗВО з підтримки та адаптації іноземних студентів, міжнародної мобільності; оптимізація мережі ЗВО, що пропонують програми медичної вищої освіти;

на організаційно-методичному рівні: впровадження сучасних методів викладання і навчання з урахуванням ІКТ та ШІ; відповідна підготовка викладацького складу; створення міжнародних центрів медичних досліджень; розвиток англomовних програм із підготовки фахівців з медицини;

на освітньо-дослідницькому рівні: розвиток дослідницьких медичних університетів; інтеграція новацій медичної сфери в освітній процес; фокус на міждисциплінарній підготовці; підтримка континуальної медичної освіти.

Дисертаційне дослідження не претендує на розв'язання всіх аспектів проблеми підготовки фахівців з медицини в Китаї, Японії та Україні. Отримані результати створюють підґрунтя для модернізації медичної вищої освіти в Україні, формування обґрунтованих рекомендацій та впровадження інноваційного досвіду Китаю і Японії шляхом адаптації запропонованих моделей підготовки фахівців з медицини на бакалаврському і магістерському рівнях, а також окреслюють перспективи для подальших наукових досліджень.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Dudina O. Keeping physician's professional competence current and relevant to modern practice: the need for lifelong learning. *Scientific journal of Polonia University*. 2021. № 42(5). P. 66-70. DOI: <https://doi.org/10.23856/4209>.

2. Dudina O., Naborets O., Lunhol O. Digitalization and professional training in Ukrainian universities: a case study in the health sector. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка»*. 2024. Вип. 1(29). С. 560-572. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1\(29\)-560-572](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1(29)-560-572).

3. Dudina O. Enhancing academic competence in future dentists: Leveraging English for specific purposes in dental education. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2024. № 16(3). P. 88-100. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/16.3/884>.
4. Dudina O. Fostering Critical Reading and Research Skills in Medical Students through English for Careers Classes. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2024. № 16(1). P. 172-183. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/16.1/817>.
5. Dudina O., Haborets O., Strelchenko L., Mazurenko O., Pyshnohub M. The Role of Information Technology in the Training of Healthcare Professionals. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 2022. № 22(6). P. 103-112. DOI: <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i6.5232>.
6. Dudina O., Strelchenko L., Dudin A. Development of Communication Competence in Foreign Medical Students at English for Careers Classes. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. № 14(1). P. 339-355. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/522>
7. Дудіна О. В. Особливості підготовки магістрів у галузі медицини в університетах Китаю. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. 2021. Вип. 192. С. 63-66. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-63-66>.
8. Дудіна О. В. Викладання медичної етики в передових університетах Китаю. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. Херсонський державний університет. Вид-ий дім «Гельветика»*: Херсон. 2020. Вип. 91. С. 61-64. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-91-8>.
9. Дудіна О. В. Забезпечення якості підготовки фахівців у галузі медицини в Китаї. *Інноваційна педагогіка. Педагогіка*. ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій». Вид-ий дім «Гельветика». 2020. Вип. 29. Т. 1. С. 111-114. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/29-1.22>.
10. Дудіна О. В. Концепція професійної компетентності фахівців у галузі медицини в Китаї. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць*. Київ: Вид-ий дім «Гельветика». 2020. Вип. 77. С. 85-88. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.19>.
11. Дудіна О. В. Медична підготовка магістрів у провідних університетах Китаю. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 3(31). Vol. 1. С. 8-11. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.2>.
12. Дудіна О. В. Особливості медичного стажування та клінічної ротації в Китаї. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. Херсонський державний університет. Вид-ий дім «Гельветика»*: Херсон. 2020. Вип. 92. С. 40-43. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-92-6>.
13. Дудіна О. В. Підготовка бакалаврів у галузі медицини в університетах Китаю. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць*. Київ: Вид-ий дім

«Гельветика». 2020. Вип. 78. С. 66-69. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.14>.

14. Дудіна О. В. Розвиток комунікативної компетентності магістрів у галузі медицини в університетах Китаю. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* Класичний приватний університет. Вид-ий дім «Гельветика»: Запоріжжя. 2020. Вип. 73. Т. 2. С. 10-13. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-2.1>

15. Дудіна О. В. Сучасний стан та розвиток підготовки магістрів медичної галузі в закладах вищої освіти Китаю. *Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. праць. Педагогічні науки.* Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2020. № 2(35). С. 95-99. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-2-15>.

16. Дудіна О. В. Удосконалення підготовки майбутніх лікарів в університетах Китаю. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / ред. М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич: Вид-ий дім «Гельветика». 2020. Вип. 34. Т. 2. С. 243-246. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/34-2-37>.

17. Дудіна О. В. Структура і зміст клінічних ротацій та стажувань у розвитку професійних компетентностей майбутніх лікарів в Японії. *Вісник науки та освіти. Серія «Педагогіка».* 2024. № 6(24). С. 639-650. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6\(24\)-639-650](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-6(24)-639-650).

18. Дудіна О. В., Габорець О. А. Методика формування самовдосконалення майбутніх лікарів засобами інформаційних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2022. № 203. С. 51-56. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-203-51-56>.

19. Дудіна О. В., Габорець О. А., Лунгол О. М. Критерій та показники готовності майбутніх висококваліфікованих фахівців до самовдосконалення засобами інформаційних технологій. *Наука і техніка сьогодні.* (Серії: «Педагогіка», «Право», «Економіка», «Фізико-математичні науки»). 2023. № 1(15). С. 141-150. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1\(15\)-141-150](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1(15)-141-150).

20. Дудіна О. В., Пишногуб М. В. Спеціалізація магістрів у галузі медицини в закладах вищої освіти Китаю. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* Класичний приватний університет. Вид-ий дім «Гельветика»: Запоріжжя. 2021. Вип. 76. Т. 1. С. 115-118. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.21>.

21. Дудіна О. В., Пишногуб М. В. Сучасні тенденції у підготовці медичних спеціалістів у Японії. *Педагогічні науки: зб. наук. пр.* Херсонський державний університет. Вид-ий дім «Гельветика»: Івано-Франківськ. 2023. Вип. 103. С. 21-26. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-103-3>.

22. Дудіна О. В. Трансформація медичної освіти в Японії: сучасні тенденції та виклики реформування. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка».* 2024. № 9(43). С. 166-178. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-9\(43\)-166-178](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-9(43)-166-178)

Наукові публікації, які додатково відображають наукові результати та засвідчують апробацію матеріалів дисертації

23. Dudina O., Haborets O., Lunhol O. Digitalisation and professional training of medical specialists in Ukrainian universities: A case study in health education. *Sci Herald Uzhhorod Univ Ser. Phys.* 2024. № 55. P. 2576-2587. DOI: <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.257xp6>

24. Dudina O. V. English for Professional Purposes: Dentistry for specialty 221 «Dentistry». *Навчальний посібник*. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф. 2024. 126 p.

25. Дудіна О. В., Пишногуб М. В., Самойленко О. В. Тестові завдання для підготовки до екзамєну з англійської мови КРОК 1 по спеціальності 222 «Медицина»: *методичні рекомендації до навчального посібника*. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф. 2023. 84 с.

26. Дудіна О. В., Пишногуб М. В., Самойленко О. В. Тестові завдання для підготовки до екзамєну з англійської мови КРОК 1 по спеціальності 222 «Медицина»: *навчальний посібник*. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф. 2023. 130 с.

27. Дудіна О. В. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням (англійська)» зі спеціальності 221 «Стоматологія»: *методичні рекомендації*. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф. 2024. 36 с.

28. Dudina O. Innovative and implementable ideas of physicians' training in China. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «LOGOS» with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference*. Cambridge, UK. 2021. Vol. 3. (March 19, 2021). P. 62-63. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-19.03.2021.v3.15>.

29. Dudina O. V., Stefanie E. N. Professional competences and professional characteristics physician. *Тенденції розвитку психології та педагогіки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. (6-7 листопада 2020 р., м. Київ). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології». 2020. Ч. 1. С. 49-51.

30. Дудіна О. В., Стрельченко Л. В. Професійна кваліфікація фахівців медичної галузі та ефективність їхньої діяльності. *Scientific Collection «InterConf» (89): with the Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Global Approach to Scientific Research»*. (December 04-05, 2021). Salvador, Brazil. 2021. P. 150-151. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/4-5.12.2021/101>.

31. Дудіна О. В., Стрельченко Л. В. Професійні характеристики фахівців у галузі медицини. *Scientific Collection «InterConf» (88): with the Proceedings of the 10th International Scientific and Practical Conference «Scientific Horizont in the Context of Social Crises»*. (November 25-26, 2021). Tokio, Japan: Otsuki Press. 2021. P. 103-104. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/25-26.11.2021/100>.

32. Дудіна О. В., Стрельченко Л. В. Професіоналізм та професійні характеристики лікаря. *Scientific Collection «InterConf» (86): with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Scientific Paradigm in the Context of Technologies and Society Development»*. (November 18-19, 2021). Geneva, Switzerland: Protonique. 2021. P. 177-178. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/18-19.11.2021/99>.

33. Дудіна О. В., Стрельченко Л. В. Методи викладання іноземних мов у медичних закладах вищої освіти. *Сучасний стан та перспективи розвитку природничих дисциплін в медичній освіті: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю*. (18 березня 2022 р.). / за ред. Л. П. Суховірської. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем». 2022. С. 70-73. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VD0IllcBvuJyGlcVtwPdkzVOyQbYsReK/view>

34. Дудіна О. Медична освіта у Японії: інновації, міжкультурне розуміння та глобальний підхід у підготовці бакалаврів. *Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Progressive Science and Achievements»*. (May 16-18, 2024). Doha, Qatar. 2024. P. 41-43. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/16-18.05.2024/210>.

35. Дудіна О. В. Огляд методик викладання іноземної мови в медичних університетах Китаю. *Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії»*. (21 лютого 2022 р.). Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. 2022. С. 356-357. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/conferences/2022/BOOK_OF_ABSTRACTS_2022.pdf.

36. Дудіна О. В. Характеристики підготовки лікарів в Японії. *Scientific Collection «InterConf» (148): with the Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»*. (March 26-28, 2023). Copenhagen, Denmark. 2023. P. 190-191. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/26-28.03.2023/158>.

37. Дудіна О. В. Акредитація освітніх програм підготовки фахівців з медицини в Японії. *Актуальні питання педагогіки вищої медичної освіти: зб. матеріалів міжнар. конф.* (21 березня 2025 р.). Харків: ХНМУ. 2025. / ред. кол.: В. В. Мясоєдов, Н. М. Савельєва, О. В. Кривошопка та ін. С. 87-89. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/647362cb-40c1-4d6c-8943-745c1c4c53a9/content>.

38. Дудіна О. В. Науково-методичні рекомендації з удосконалення якості системи медичної освіти в Україні: китайський досвід. *Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Професійна діяльність вчителів: проблеми та стратегії»*. Кропивницький: ТОВ «Полімед-Сервіс». 2024. (28 листопада 2024 р.). С. 12-19. URL:

https://646155c3-0e22-4ab2-a894-021440f5a83a.filesusr.com/ugd/1d8c6d_b4b8c6e697c54917840f3ff3e429f686.pdf.

39. Дудіна О. В. Оновлення медичної освіти в Україні: інтеграція національних і міжнародних стандартів. *Розвиток науки – простір для відновлення регіону: збірник тез наукової конференції молодих вчених*. (19 грудня 2024 р.). Краматорськ: Донецька облдержадміністрація, Рада молодих вчених при Донецькій облдержадміністрації. 2024. С. 66-68. URL: <https://drive.google.com/file/d/1uWqi6xyfx5KaJEVwsLzx63PPt8iwnjHF/view>.

40. Дудіна О. В. Сучасні стандарти медичної освіти в Україні: переваги, виклики та напрями вдосконалення. *Scientific Collection «InterConf» (230): with the Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»*. (December 26-28, 2024). Copenhagen, Denmark. 2024. С. 149-154. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/issue/view/26-28.12.2024/240>.

41. Дудіна О. В. Професійна кваліфікація лікарів в Японії та ефективність їхньої діяльності. *Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Професійна діяльність вчителів: проблеми та стратегії»*. (28 квітня 2023 р.). Кропивницький: ТОВ «Полімед-Сервіс». 2023. С. 29-31. URL: https://646155c3-0e22-4ab2-a894-021440f5a83a.filesusr.com/ugd/1d8c6d_050dbfec8b5f4c3f9de1133c6990bbee.pdf.

42. Дудіна О. В. Структура й особливості моделі MD-PhD у підготовці фахівців-дослідників з медицини в Японії. *Збірник наукових праць за матеріалами XXIII Міжнародної наукової конференції імені засновника Київського медичного університету Валерія Володимировича Поканевича «Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності здобувачів вищої медичної освіти»*. (26 березня 2025 р.). Київ. 2025. С. 64-67. URL: https://www.researchgate.net/publication/392723087_pvnz_kiivskij_medicnij_universitet_nacionalnij_universitet_ohoroni_zdorov'a_ukraini_imeni_p_l_supika_nacionalnij_medicnij_universitet_imeni_oo_bogomolca_poltavskij_derzavnij_medicnij_universitet_zbirn#fullTextFileContent.

43. Дудіна О. Особливості підготовки лікарів в Японії. *Scientific Collection «InterConf» (154): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Paradigm in the Context of Technologies and Society Development»*. (May 16-18, 2023). Geneve, Switzerland. 2023. С. 159-161. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/3318>.

44. Дудіна О., Силюга Л. Особливості системи вищої медичної освіти в Японії: дослідження та висвітлення. *Scientific Collection «InterConf» (162): with the Proceedings of the 14th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century»*. (July 16-18, 2023). Ottawa, Canada. 2023. С. 91-93. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/4039/4076>

АНОТАЦІЇ

Дудіна О. В. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців з медицини в університетах Китаю та Японії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 Теорія та методика професійної освіти. – Інститут вищої освіти НАПН України. Київ, 2025.

У дисертаційному дослідженні обґрунтовано *теоретичні* (система принципів: інтеграції теоретичної та практичної підготовки, постійної гармонізації стандартів медичної вищої освіти з міжнародними вимогами (BOOЗ, WFME), пацієнтоорієнтованості, інтеграції підходів традиційної та сучасної медицини, соціальної відповідальності, інтегративності гуманітарних і медичних наук у професійній медичній підготовці, континуальності медичної освіти, міждисциплінарності медичної освіти, адаптивності медичної вищої освіти до зростання частки населення літнього віку, до надзвичайних ситуацій та криз, зокрема пандемій, воєнних і післявоєнних викликів; закономірності: гармонійне поєднання в освітньому процесі підходів традиційної та сучасної медицини на основі принципів пацієнтоорієнтованості та адаптивності покращує якість професійної підготовки фахівців з медицини; впровадження освітніх моделей, орієнтованих на інтеграцію клінічної підготовки з раннім залученням здобувачів медичної вищої освіти до науково-дослідної діяльності, сприяє підвищенню рівня сформованості їхніх дослідницьких компетентностей, здатності до критичного оцінювання медичних даних і впровадження інновацій у клінічну практику; інтеграція штучного інтелекту в медичну вищу освіту сприяє формуванню індивідуальних освітніх траєкторій для розвитку дослідницьких і комунікативних компетентностей та підвищенню ефективності оволодіння професійними компетентностями на засадах доказової медицини; сукупність підходів: компетентнісний і етико-гуманістичний підходи до професійної медичної підготовки, індивідуальний, студентоцентризований, міждисциплінарний та адаптивний підходи до освітнього процесу, цифровий підхід до викладання і навчання; моделі поглибленої клінічної підготовки) та *методичні* (сегментоване клінічне стажування, що забезпечує поступове занурення в практичну діяльність; актуалізація (цілеспрямоване оновлення та адаптація змісту і форм освітнього процесу) навчальних планів та освітніх програм на основі інновацій, потреб здобувачів і вимог системи охорони здоров'я; побудови гнучкої освітньої траєкторії через вибір освітніх компонентів; інтернаціоналізація освітніх програм та інтеграція міжнародного академічного співробітництва в освітній процес; технології викладання і навчання: цифрові, зокрема застосування штучного інтелекту, що забезпечують симуляційне навчання та підготовку з діагностики, лікування у віртуальному форматі; методика розвитку комунікативної компетентності, передусім з медичної комунікації; методи і технології континуальної медичної освіти) *засади* підготовки фахівців з медицини, що відображають сучасні тенденції розвитку вищої медичної освіти в університетах Китаю та Японії, запропоновано науково

обґрунтовані концептуальні моделі підготовки фахівців з медицини на бакалаврському та магістерському рівнях в Україні та надано науково-методичні рекомендації з удосконалення якості медичної вищої освіти в Україні.

Ключові слова: підготовка фахівців з медицини, забезпечення якості медичної вищої освіти, професійна компетентність, інтернаціоналізація, континуальна медична освіта, штучний інтелект, етична складова медичної підготовки, клінічні ротації і стажування, традиційна медицина, бакалавр, магістр.

Dudina O. V. Theoretical and methodological bases of training medical specialists in Chinese and Japanese universities. – Manuscript.

Thesis for a Doctorate Degree in Pedagogical Sciences. Speciality 13.00.04 Theory and Methods of Professional Education. Institute of Higher Education, NAES of Ukraine, Kyiv, 2025.

The dissertation research substantiates the theoretical (system of principles: integration of theoretical and practical training, constant harmonization of standards of higher medical education with international requirements, patient-centeredness, integration of approaches of traditional and modern medicine, social responsibility, integrativeness of humanitarian and medical sciences in professional medical training, continuity of medical education, interdisciplinary nature of medical education, adaptability of medical higher education to the growth of the share of the elderly population, to emergency situations and crises, in particular pandemics, war and post-war challenges; regularities: harmonious combination in the educational process of approaches of traditional and modern medicine based on the principles of patient-centeredness and adaptability improves the quality of professional training of medical specialists; implementation of educational models focused on the integration of clinical training with early involvement of applicants for higher medical education in scientific and research activities contributes to increasing the level of formation of their research competencies, ability to critically evaluate medical data and implement innovations in clinical practice; system of approaches: competency-based and ethical-humanistic approaches to professional medical training, individual, student-centered, interdisciplinary and adaptive approaches to the educational process, digital approach to teaching and learning; models of advanced clinical training) and methodological (methods of organizing training: segmented clinical internship, which ensures gradual immersion in practical activities; updating (targeted updating and adaptation of the content and forms of the educational process) of curricula and educational programs based on innovations, the needs of applicants and the requirements of the healthcare system; methods of developing communicative competence, primarily in medical communication; methods and technologies of continuous medical education) principles of training medical specialists, reflecting modern trends in the development of higher medical education in universities in China and Japan, scientifically substantiated conceptual models of modernization of training medical specialists at bachelor's and master's levels are proposed levels in Ukraine and scientific and

methodological recommendations for improving the quality of the medical education system in Ukraine were provided.

Keywords: training of medical specialists, quality assurance of medical higher education, professional competence, internationalisation, continuing medical education, artificial intelligence, ethical component of medical training, clinical rotations and internships, traditional medicine, bachelor, master.